

СИСТЕМНІ МЕХАНІЗМИ ЗАСТОСУВАННЯ ОЗДОРОВЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЗА МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ СТУДЕНТІВ

О.Т. Кузнєцова, канд. наук з фізичного виховання і спорту, доцент
*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

В статті розкрито досвід застосування оздоровчих технологій, що базується на використанні засобів та форм занять з фізичного виховання. Розроблені системні механізми застосування оздоровчих технологій за місцем проживання студентів. За основу впровадження педагогічних технологій в освітньому просторі сучасного вищого навчального закладу має бути покладено правило, що декларує не жорстку їх залежність від планових занять з фізичного виховання, а їх системну організацію, як в процесі навчальної, так і в позанавчальної діяльності.

Ключові слова: *фізичне виховання, оздоровчі технології, системні механізми, форми занять.*

СИСТЕМНЫЕ МЕХАНИЗМЫ ПРИМЕНЕНИЯ ОЗДОРОВИТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ПО МЕСТУ ЖИТЕЛЬСТВА СТУДЕНТОВ

Е.Т. Кузнєцова, канд. наук по физической культуре и спорту, доцент
*Национальный университет водного хозяйства и природопользования,
г. Ровно, Украина*

В статье раскрыт опыт применения оздоровительных технологий, основанный на использовании средств и форм занятий по физическому воспитанию. Разработаны системные механизмы применения оздоровительных технологий по месту жительства

студентов. За основу внедрения педагогических технологий в образовательное пространство современного высшего учебного заведения должно быть положено правило, которое декларирует не жесткую их зависимость от плановых занятий по физическому воспитанию, а системную организацию, как в процессе учебной, так и во внеучебной деятельности.

Ключевые слова: физическое воспитание, оздоровительные технологии, системные механизмы, формы занятий.

SYSTEM MECHANISMS OF APPLICATION OF HEALTH TECHNOLOGIES IN EXTRACURRICULAR FORMS OF PHYSICAL EDUCATION CLASSES

O.T. Kuznetsova, Candidate in Physical Education and Sport, Associate Professor
National University of Water and Environmental Engineering, Rivne

System cognition and transformation of the methodical system of application of health technologies in the process of physical education involved the consideration of existent object of activity in theoretical and practical aspects as a system. Classifying the forms of physical training of students in the special educational separation, pointed out that each of them played the important value in the update of the methodical system of application of health technologies in the process of physical education. It is proved that the greatest effect in achieving the goal of the methodical system can be attained on condition of their close intercommunication. Process of application of health technologies domiciliary of students is a difficult multicomponent system, which includes subsystems of blocks, objects and subjects of activity, logistics, personnel, informative support and other components. Each block of the system consists of elements with ties, functional and informative characteristics for each of them. At relative independence they are closely linked within the overall system. For basis of introduction of pedagogical technologies in educational space of modern higher educational establishment should be fixed rule which declares not strict dependence on their scheduled physical education classes, but their systematic organization both in the process of educational and extracurricular activities.

Key words: physical education, health technologies, system mechanisms, forms of employ

Постановка наукової проблеми. Системне пізнання та перетворення методичної системи застосування оздоровчих технологій у процесі фізичного виховання передбачало розгляд існуючого об'єкта діяльності в теоретичному і практичному аспектах як системи. Проведений теоретичний аналіз та узагальнення наукової та методичної літератури, вивчений педагогічний досвід вітчизняних та зарубіжних вищих навчальних закладів (ВНЗ). Це дало можливість визначити склад, структуру і організацію елементів і частин методичної системи застосування оздоровчих технологій у процесі фізичного виховання студентів, виявити основні напрямки взаємодії між ними.

Проблема системного підходу, як основи конструювання навчального процесу, в даний час знаходиться лише в стадії інтенсивного осмислення: уточнюються її цілі, форми та напрями, зміст і методичні шляхи реалізації (І. В. Блауберг, Ф. Ф. Корольов, Н. В. Кузьміна, А. П. Огаркова, І. Т. Огородніков, Ф. І. Перегудов, Ф. П. Тарасенко, В. В. Рубцов, В. Н. Садовський, М. М. Похомов, В. А. Северцев, Ю. В. Тимофєєва, А. І. Уйомов та ін.).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За результатами аналізу наукових джерел встановлено, що питання гуманізації навчання висвітлювалися у дослідженнях А. В. Беляєва, М. Н. Берулави, В. А. Караковського, І. Б. Котова, Е. А. Ямбург; особистісно орієнтований підхід до освіти – у роботах Н. А. Алексєєва, Є. В. Бондарєвської, В. В. Серікова, І. С. Якиманської; питання управління системою освіти – у працях М. В. Артюхова, Н. І. Бабкіна, В. П. Сергєєвої, Г. Н. Серікова, В. П. Симонова, С. М. Сантурової, В. А. Шаповалова; ідеї системно-цілісного підходу до педагогічних явищ і процесів – у дослідженнях В. В. Краєвського, Б. П. Єсіпова, С. І. Архангельського, В. П. Беспалько, М. А. Данилова, Н. І. Кузнецової, А. О. Левіна, Л. І. Новікової та ін.

Вивчення проблеми системного підходу, як основи модернізації навчального процесу, знайшло своє відображення у працях П. К. Анохіна, І. В. Блауберга, М. А. Данилова, Т. А. Ільїної, Т. І. Дмитриєнко, Ф. Ф. Корольова, Н. В. Кузьміної, Б. Ф. Ломова, В. Н. Садовського, Г. П. Грибана та інших науковців.

Теоретичний аналіз літератури свідчить, що системний підхід до фізичного виховання студентів дає можливість досліджувати цей феномен як складний, багаторівневий процес, що постійно розвивається і має певну структуру. З іншого боку, методологія системного підходу передбачає поєднання в єдине ціле форм, методів і засобів оздоровчих технологій уможливорює побудову моделі означеного процесу як методичної системи.

Мета дослідження: розробити системні механізми застосування оздоровчих технологій у позанавчальних формах фізичного виховання студентів.

Завдання дослідження. 1. Розкрити досвід застосування оздоровчих технологій, що базується на засобах та формах занять з фізичного виховання.

2. Описати системні механізми застосування оздоровчих технологій за місцем проживання студентів.

Виклад матеріалу дослідження. Основним напрямом оновлення методичної системи ми вважали за доцільне втілення всіх форм фізкультурно-оздоровчої роботи з використанням сучасних педагогічних технологій. Освітній простір ВНЗ має бути насичений різними формами рухової активності, що містять нозологічні спрямовані фізичні вправи. Всі вони повинні бути пов'язані в систему, що забезпечує регульовану їх взаємодію. Упорядкована взаємодія різних форм занять фізичними вправами, взаємозв'язок їх змісту і рівнів, забезпечують керованість процесу фізичного виховання студентів з ослабленим здоров'ям відповідно до норм, вікових параметрів та нозологічних особливостей. Це являє собою систему педагогічного регулювання процесом фізичного виховання студентів спеціального навчального відділення.

З одного боку, мають використовуватися традиційні форми фізичного виховання (рис. 1), з іншого – задля підвищення ефективності фізкультурно-оздоровчої роботи слід традиційні форми наповнювати інноваційними методами і засобами навчання [1]. Класифікуючи форми занять з фізичного виховання студентів спеціального навчального відділення, можна стверджувати, що кожна з них відігравала своє важливе значення у зазначеному аспекті. Між тим, найбільшого ефекту у досягненні мети проектуємої методичної системи – підвищення результативності фізкультурно-оздоровчої діяльності учасниками навчально-виховного процесу – можливо було досягти за умови їх тісного взаємозв'язку.

Базовою складовою змістово-процесуального блоку оновленої методичної системи були оздоровчі технології, які включали в себе значну кількість видів рухових програм з використанням фізичних вправ різної інтенсивності та впливу адресної спрямованості; батарей тестових рухових завдань, що характеризують рівень розвитку і прояв фізичних якостей (рівень фізичної підготовленості), а також комплекс психолого-педагогічних тестів, опитувальників, що дозволяють визначити особисту необхідність у проведенні занять, ступінь сформованості мотивації тощо.

Таким чином, під *системою застосування оздоровчих технологій* розуміється педагогічний процес цілеспрямованої дії фізичних вправ на людину силами природи, гігієнічних чинників з метою зміцнення здоров'я, розвитку фізичних якостей, удосконалення морфологічних і функціональних спроможностей, формування і покращання основних життєво важливих рухових навичок, умінь та пов'язаних із ними знань, забезпечення готовності людини до активної участі у суспільному, виробничому і культурному житті [2, с. 10].

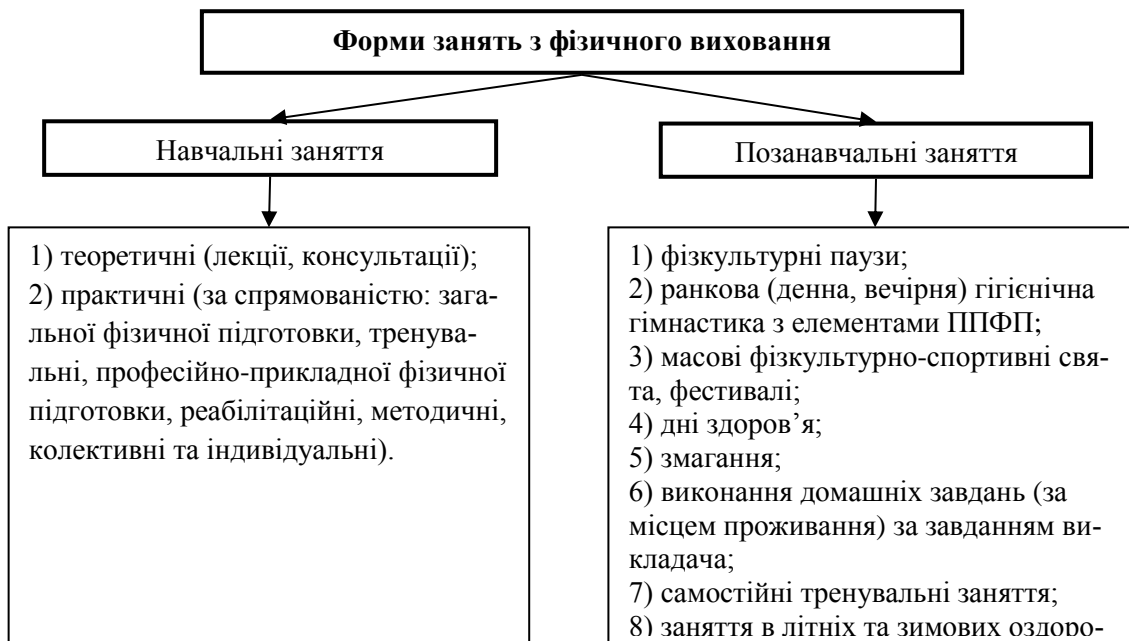

Рисунок 1 – Форми занять з фізичного виховання студентів спеціального навчального відділення

В основу теоретичного обґрунтування оздоровчих технологій покладені дослідження провідних вітчизняних і зарубіжних фахівців, які свідчать про позитивний вплив засобів оздоровчої фізичної культури на організм студентської молоді (Г. П. Грибан, 2012–2016; С. І. Присяжнюк, 2008–2014; О. О. Горелов, 2014; В. Л. Кондаков, 2013–2015; О. Г. Румба, 2011; С. М. Футорний, 2015). Основною ідеєю цих дослідників було включення в повсякденну і навчальну діяльність самостійних занять з фізичної підготовки. Даний підхід був адаптований до кліматично–географічних умов місцевості, в яких знаходиться ВНЗ, до умов побуту студентів, до спортивної бази тощо.

Наступний етап системної інтерпретації результатів дослідження полягав у визначенні місця оздоровчих технологій в освітньому просторі ВНЗ. В основу використання оздоровчих технологій в процесі фізичного виховання було покладено правило, що декларує не жорстку залежність від планових занять з фізичного виховання, а їх системну організацію, як в процесі навчальної, так і в позанавчальній діяльності. При цьому обов'язковою умовою було сумарне забезпечення оптимального рівня рухової активності, що обумовлювалося, в першу чергу, тим, що двох навчальних занять в тиждень по дві академічні години (90 хв.) недостатньо для вирішення проблеми поповнення дефіциту рухової активності студентів, тим більше, що реальна тривалість цих занять далеко не відповідає дійсності [3 с. 33–34]. Вирішуючи одне з завдань даного дослідження, опишемо механізми застосування оздоровчих технологій у позанавчальній фізкультурно–оздоровчій роботі – за місцем проживання студентів (рис. 2).

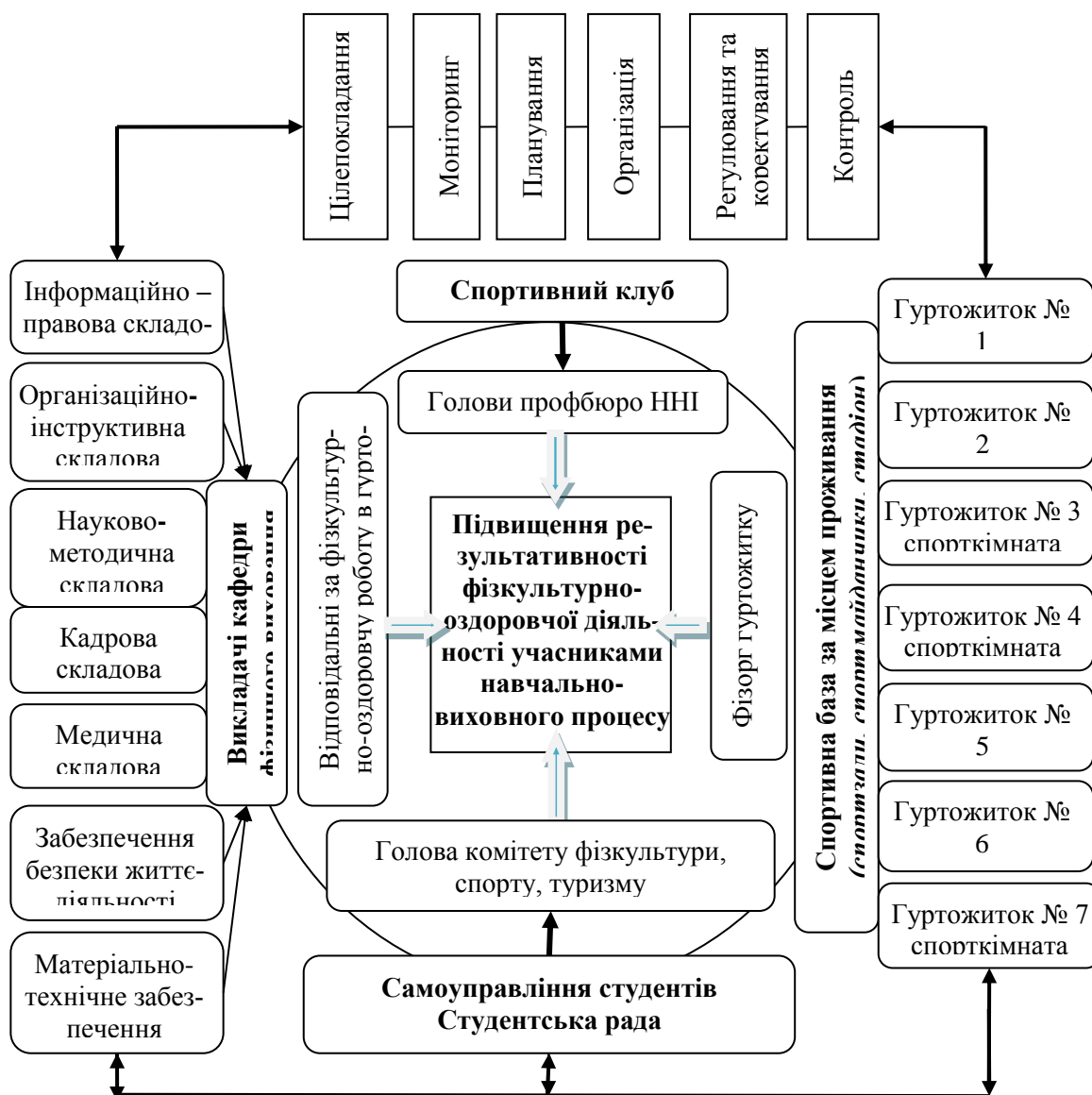

Рисунок 2 – Системні механізми застосування оздоровчих технологій за місцем проживання студентів

Функціональна модель методичної системи застосування оздоровчих технологій у процесі фізичного виховання студентів розглядалася нами з точки зору цілепокладання, моніторингу, планування, організації, регулювання та коректування, контролю, динамічності, гнучкості, оперативності забезпечення всіх можливих «умов для готовності реалізації випереджуючої функції» [4, с. 11]. Таким чином, процес застосування оздоровчих технологій за місцем проживання студентів являє собою складну багатокомпонентну систему, яка включає в себе підсистеми блоків, об'єктів і суб'єктів діяльності, матеріально-технічне, кадрове та інформаційне забезпечення, фінансування та інше. Кожний блок системи складається з елементів із зв'язками, функціональними і змістовними характеристиками для кожного з них. При відносній самостійності вони тісно взаємопов'язані всередині загальної системи застосування оздоровчих технологій у процесі фізичного виховання студентів [5, 6].

ОРГАНІЗАЦІЮ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧИХ ЗАХОДІВ (ЗМАГАНЬ, РОЗВАГ, ІГОР, СВЯТ, ФЕСТИВАЛІВ ТОЩО) В УНІВЕРСИТЕТІ В ПОЗНАВЧАЛЬНИЙ ЧАС ЗДІЙСНЮЮТЬ СПОРТИВНИЙ КЛУБ, КОМІТЕТ ФІЗКУЛЬТУРИ, СПОРТУ ТА ТУРИЗМУ СТУДЕНТСЬКОЇ РАДИ НУВГП, ГОЛОВИ ПРОФБЮРО НАВЧАЛЬНО-

НАУКОВИХ ІНСТИТУТІВ, ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ. АКТИВНО ЗАЙМАЮТЬСЯ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ ТА СПОРТОМ ПОНАД 3 ТИСЯЧІ СТУДЕНТІВ. ЩОРІЧНО ПРОВОДИТЬСЯ БЛИЗЬКО 30 ЗМАГАНЬ СЕРЕД СТУДЕНТІВ І ПРАЦІВНИКІВ УНІВЕРСИТЕТУ, ЯКІ МАЮТЬ МОЖЛИВІСТЬ ЗАЙМАТИСЯ В ПОЗНАВЧАЛЬНИЙ ЧАС ОБРАНИМИ ВИДАМИ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ [7].

В студмістечку НУВГП компактно розташовано сім студентських гуртожитків. Щорічні змагання спартакіади студмістечка проводяться з метою пропаганди здорового способу життя та підвищення ефективності роботи щодо залучення до систематичних занять фізичною культурою та спортом студентів. Програма спартакіади студмістечка НУВГП складається з 7-ми видів спорту: перетягування канату, шахи, шашки, армспорт, гирьовий спорт, настільний теніс, міні-футбол. Учасниками змагань можуть бути лише студенти і аспіранти НУВГП денної форми навчання, мешканці гуртожитків, які пройшли медичний огляд і допущені лікарем до змагань. Змагання з видів спорту згідно положення тривають щорічно із жовтня по квітень. Для проведення змагань використовуються споруди спортивного комплексу та спортивні кімнати гуртожитків. В усіх гуртожитках НУВГП є спортивні кімнати, які обладнані спортивним устаткуванням та інвентарем. За кожним із гуртожитків закріплений викладач кафедри фізичного виховання і фізорг з числа студентів, які проживають в даному гуртожитку. Відповідальні за спортивно-масову та оздоровчу роботу в гуртожитках здійснюють планування, організацію і проведення масових, оздоровчих, фізкультурних і спортивних заходів, комплектацію збірних команд гуртожитків, підготовку і організацію їх для участі в спартакіаді студмістечка університету, вносять на розгляд студентської ради питання з фізичного виховання та масового спорту студентів за місцем проживання, координують діяльність спортивного активу гуртожитків зі спортивним клубом НУВГП.

В гуртожитках відбуваються відбіркові змагання до спартакіади студмістечка НУВГП, в яких беруть участь близько 25,02 % студентів із числа тих, хто проживає в гуртожитку, а кращі з них – 10,08 % від загальної кількості студентів, що проживають в гуртожитку – змагаються у спартакіаді.

Мешканці гуртожитків у вільний від навчання час постійно займаються в спортивних кімнатах. Їх відсоток складає 30,24 % від числа усіх студентів, які проживають в гуртожитку. Таким чином, більша частина студентів залучена до занять фізичною культурою і спортом у вільний від навчання час (55,00–65,00 %). Під час проведення спортивних заходів формуються елементи самоуправління. Студенти організовують змагання, судять, формуються як лідери і особистості, адже сучасні фахівці працюють не тільки з технікою, але і з людьми.

Висновки. В основу використання оздоровчих технологій в освітньому просторі сучасного ВНЗ має бути покладено правило, що декларує не жорстку їх залежність від планових занять з фізичного виховання, а їх системну організацію, як в процесі навчальної, так і в повсякденній діяльності. В цілому, отримані результати можуть бути застосовані в галузі педагогіки, фізичної культури і спорту з метою підвищення ефективності практичної діяльності та розширення бази теоретичних і експериментальних знань з проблеми оздоровлення студентської молоді.

Перспективи подальших розвідок спрямовані на визначення ефективності функціонування методичної системи застосування оздоровчих технологій у процесі фізичного виховання студентів спеціального навчального відділення.

Список джерел:

1. Грибан Г. П. Системний підхід у навчальному процесі з фізичного виховання / Г. П. Грибан // Педагогічні науки : зб. наукових праць Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка. – Вип. 55. – Полтава, 2012. – С. 74–79.
2. Теорія і методика фізичного виховання : [підручник для студентів вузів фізичного виховання і спорту] В 2 т. / За ред. Т. Ю. Круцевич. – Т. 1. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання. – К. : Олімпійська література, 2008. – 392 с.
3. Кондаков В. Л. Системные механизмы конструирования физкультурно-оздоровительных технологий в образовательном пространстве современного вуза : авт. дис.... д. п. н. С–Пб, 2013. – 50 с.

4. Дмитриенко Т. И. Системный подход как основа конструирования учебного процесса в профессиональной подготовке будущих специалистов в вузе : автореф. дис. ... канд. пед. н. : 13.00.08 – «Теория и методика профессионального образования» / Т. И. Дмитриенко. – Ставрополь, 2006. – 22 с.

5. Кузнєцова О. Т. Системний підхід як засіб управління якістю навчання студентів у вищому навчальному закладі / О. Т. Кузнєцова // Науковий вісник Кременецької гуманітарно–педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Серія «Педагогіка» // За заг. ред. Ломаковича А. М., Бенери В. Є. – Кременець : ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2015. – Вип. 5. – С. 80–87.

6. Кузнєцова Олена. Педагогічна взаємодія як основа системного підходу у педагогіці та дидактиці вищої школи / Олена Кузнєцова // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Серія : «Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт». – Чернігів, 2015. – Випуск 129. – Т. 1. – С. 142–146.

7. Кузнєцова О. Т. Особливості організації фізичного виховання студентів за місцем проживання / О. Т. Кузнєцова, А. М. Пасевич, Л. А. Петрук // [Сучасні технології формування особистості фахівця з фізичного виховання, спорту і основ здоров'я] Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Серія : «Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт». – Чернігів, 2012. – Вип. № 98. – Том III. – С. 249–251.